

СПРАВЕДЛИВІСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

МАКСИМОВА Лариса Олександрівна - Київський університет туризму, економіки та права кандидат юридичних наук, доцент кафедри загально-юридичних та кримінально правових дисциплін

<https://orcid.org/0000-0001-7660-6779>

УДК 341.131

DOI 10.32782/EP.2023.2.34

Стаття розглядає характерні особливості справедливості на підставі аналізу даної категорії на підставі наукових точок зору кримінального процесу. Надається положення, що характеризують особливості застосування справедливості на стадіях кримінального процесу. Доведено положення на підставі якого виявлено правовий феномен, обґрунтована позиція генетичного зв'язку між реалізацією справедливості та процедурної, процесуальної діяльності сторони обвинувачення під час встановлення обставин кримінального правопорушення, встановлення підозрюваного (обвинуваченого) на підставі доказів вини. Розглянуто засади кримінального процесу, запропоновано вважати справедливість, як одним з основних положень кримінального процесу. Визначено функцію обвинувачення, на підставі якої сторона обвинувачення повинна встановити докази та скласти повідомлення про підозру і обвинувальний акт, а сторона захисту захищається від обвинувачення, в даному разі встановлення істини пов'язано зі справедливістю. Удосконалені правові підходи щодо визначення внутрішньої та зовнішньої справедливості у кримінальному праві, процесі, філософії, кримінології, соціології тощо.

Ключові слова: закон, справедливість, засада, функція, слідчий, прокурор, суддя, підозрюваний, адвокат.

Актуальність і ступінь дослідження

Теоретичні аспекти справедливості галузевими науками кримінального циклу практично не розроблені, низка вчених надала теоретичні викладки, аналіз, але всі юри-

дичні конструкції залишилися поза межами законодавства. Багато аспектів справедливості, посилення на них має місце у кримінальному процесі, однак єдиної точки зору їх застосування наукою не вироблено, що ставить дану категорію з одного боку на підставі засад кримінального процесу, з іншої сторони виконання функції з боку сторін процесу. Багатозначність правових підходів до поняття справедливості визначає актуальність дослідження.

Розглядаючи структурну побудову справедливості можна надати теоретичну модель та зазначити, що вона побудована на підставі змагальності кримінального процесу.

Не входячи в суперечку з вченими, що вказують на структурну побудову кримінального процесу, як змішаний, визначимо, що на стадії досудового розслідування процес залишається розшуковим, обвинувальним. Слідчий, прокурор, дізнавач, як сторона обвинувачення здійснюють функцію обвинувачення, встановлюють особу, що підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, на підставі доказів складають повідомлення про підозру та забезпечують обвинувачення, яке висловлюється у обвинувальному акті.

На стадії судового розгляду чинний кримінальний процесуальний закон встановлює аспекти змагальності процесу. Суддя формує кримінальну справу, приймає заходи щодо участі публічного обвинувача та сторони захисту, яким надані рівні процесуальні права на підставі правового статусу. Потер-

пільий підтримує обвинувачення на рівні публічного обвинувача. Обвинувачений захищається від обвинувачення самостійно та за допомогою адвоката, який надає йому правову допомогу. Судовий розгляд передбачає встановлення всіх обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному процесі.

Ст. 337 КПК України встановлює межі судового розгляду, що включає повне, неупереджене визнання вини обвинуваченого. Тільки на підставі судових доказів, які встановлені під час судового розгляду суддя має процесуальні повноваження скласти та оголосити справедливий вирок.

На підставі ст. 2 КПК України справедливність вироку встановлена таким чином, що обвинувачений повинен бути притягнутий до кримінальної відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не повинен бути підданий необґрунтованому процесуальному примусу, до кожного учасника кримінального провадження повинна застосовуватися належна процесуальна процедура встановлення обставин кримінального правопорушення та доказів, які вказують на вину або відсутність обвинувачення.

Кінцеву точку справедливості встановлює суд вищої інстанції. Отримавши скаргу сторони захисту до суду апеляційної інстанції, проводиться судовий розгляд кримінального провадження та колегіальний суд постановляє ухвалу на підставі якої встановлює, що судовий розгляд суду першої інстанції встановив всі докази вини у повному обсягу. Вирок суду відповідає фактичним обставинам вчинення обвинуваченим кримінального правопорушення. Порушення чинного законодавства вищим судом під час судового розгляду не було встановлено. Суд першої інстанції правильно застосував матеріальний та процесуальне законодавство. Процедура судового розгляду відповідає вимогам закону.

Друга модель справедливості побудована на підставі виконання сторонами, учасниками процесу процесуальних функцій. Сторона обвинувачення виконує функцію обвинувачення, процесуальними методами, встановлює обставини кримінального правопорушення (предмет доказування) та вину підозрюваного, визначає докази вини,

на підставі яких складає повідомлення про підозру та обвинувальний акт.

Сторона захисту забезпечена процесуальними правами, які вказують на захист від обвинувачення. Форма захисту встановлена тільки на підставі можливого використання прав та обов'язків підозрюваним та його адвокатом. Застосування не процесуальних форм заборонено законом та встановлює кримінальну відповідальність.

Мета і завдання дослідження

Справедливість у кримінальному процесі має значення для кожного учасника кримінального провадження, оскільки в даній сфері людина входить у незвичайні для нього обставини. Сторона обвинувачення має декілька можливих форм, методів, умов тиску на людину. Дані можливості не має сторона захисту, яка діє тільки в рамках закону, заперечує слідчому шляхом надання клопотання, скарги, подання про участь у проведенні слідчих (розшукових) дій, на підставі запиту має право отримання фактичних даних тощо.

Справедливість пов'язана з процесуальним статусом тому вона відчувається дуже гостро кожним учасником процесу, які відстоюють свої процесуальні права та обов'язки та законні інтереси. Право, філософія, соціологія, кримінологія та інші галузеві науки мають різне визначення справедливості.

Значення мети дослідження полягає у структурному, правовому, ідеологічному визначенні справедливості, як категорії кримінального процесу. Надати теоретичну модель справедливості у кримінальному процесі.

Наукова новизна дослідження встановлює теоретичні розробки справедливості на підставі історичного розвитку, визначення категорії процесуальної справедливості, що розкривається на підставі вироку суду, його процесуальної та процедурної перевірки вище стоячим судом, проголошення ухвали на підставі якої обвинувачений отримує справедливе покарання за вчинення кримінального правопорушення. Необхідно визначити категорії справедливості, а саме

моральну, ідеологічну, правову, процесуальну. Вона повинна поєднувати всі елементи життєдіяльності, на підставі якої суспільство встановлює справедливим діяльність органів влади, кримінальної юстиції, суду. Побудувати теоретичну модель, яка надасть елементи практичного застосування сторонами, учасниками процесу.

Теоретичні розробки були визначені на підставі наукових підходів філософії, галузевих наук кримінального процесуального права, кримінології, соціології тощо.

Філософія розробила науковий підхід моральної справедливості.

Правові науки встановили справедливість як засаду та функції учасників кримінального процесу та визначили правову справедливість.

Необхідно звернути увагу на низку вчених, які розробили теоретичну концепцію справедливості. Незважаючи на різні правові підходи, вони були єдині у присутності правової справедливості під час досудового розслідування та судового розгляду кримінального провадження. Були розроблені юридичні конструкції, надані елементи теорії та поєднання їх у єдину систему.

Вагомий внесок був запропонований Ю.П. Аленіним, С.А. Альпертом, М.І. Бажановим, Т.В. Варфоломеевою, Ю.М. Грошевим, В.М. Хотинець, О.В. Капліною, Л.В. Лобойко, В.Т. Маляренко, В.М. Стратоновим, В.В. Сокурено, О.Є. Скакун, В.М. Трубниковим, В.М. Тертишником, Л.Д. Удаловою, О.Г. Шило тощо [1; 2; 4; 5; 8; 9; 10; 11; 13; 17; 18; 20; 21].

Історія філософії встановила поняття справедливості на підставі наукових публікацій Платона, Геракліта, Сократа, Аристотеля, Епікура.

Платон визначав єдину точку зору відносно справедливості, чесності кожного громадянина в державі. На підставі соціальних, ідеологічних, моральних, правових положень він пропонував елементи побудови ідеального державного устрою.

Держава надає можливість використання благ для кожного громадянина на підставі моральної справедливості. Він вказував, що справедливість у суспільстві повинна

бути встановлена таким чином, що людина має право реалізації своїх прав та обов'язків на підставі знань, навиків, умінь та керівних здібностей. Основа справедливості є розподіл функцій між державними установами та суспільством [12].

Аристотель продовжив розгляд справедливості та надав критерії, що встановлені на підставі розподільної та дорівнювальної. Розподільна справедливість виходить з геометричної рівності і означає розподіл благ з огляду гідності, чесності, трудового внеску тощо. Критерії дорівнювальної справедливості визначена арифметична рівність. В даному разі вона поєднує відновлення правового положення у разі порушення цивільних правових відносин, відшкодування збитків, призначення покарання та ін. [3].

Ретроспективний аналіз даних наукових позицій приводить до висновку, що держава є продуктом свідомості людей, які прийняли рішення об'єднатися у єдине правове суспільство, встановили закони не для досягнення конкретної мети для регулювання кожним учасником правових відносин. Закон встановлює правила державного управління та основні положення державної влади. Влада повинна дотримуватися чесності, справедливості, стабільності суспільства. Щоб завоювати владу треба бути добрим, але щоб її утримати необхідно бути жорстоким. Останній компонент вказує, що творити зло треба швидко, а добро поступово.

Справедливість полягає у нормативному визначенні закону, його виконання кожним громадянином. Справедливий закон повинен враховувати інтереси суспільства.

Наукова юридична школа встановила концепцію справедливості на підставі змалювальності кримінального процесу та елементів притягнення підозрюваного до кримінальної відповідальності на підставі матеріального права за вчинене кримінальне правопорушення.

Ю.П. Аленін, М.І. Бажанов, Т.В. Ворфоломеева, Ю.М. Грошевой, В.М. Маляренко, Л.Д. Удалова, О.Г. Шило та ін. вчені розробили теоретичну конструкцію справедливості на підставі засад кримінального процесу [1; 4; 5; 10; 20; 21].

Ю.П. Аленін, Ю.М. Грошевой, В.М. Хонтинець, О.В. Капліна, Л.Д. Удалова, О.Г. Шило та ін.. вважають, що змагальність кримінального процесу встановлена на підставі розподілу процесуальних функцій сторонами, учасниками кримінального процесу, зокрема обвинувачення, захисту та вирішення матеріалів кримінального провадження. На стадії судового розгляду змагальність встановлена процедурою судового розгляду, процесуальним статусом учасників, незалежністю судді під час встановлення, перевірки, оцінки доказів, які представлені публічним обвинувачем та стороною захисту. Закон встановив, що докази, які отримані під час досудового розслідування на підставі порушень чинного законодавства судом можуть бути визнані недопустимими [1; 8; 9; 20; 21].

Практично всі автори єдині у визначенні справедливості, як положення кримінального процесу та вказують, що основи справедливості встановлені на підставі ст. 2 КПК України, а саме проголошення справедливого, вироку таким чином, щоб обвинувачений (засуджений) отримав міру кримінального покарання на підставі своєї, встановленої під час судового розгляду вини, а невинуватий не був притягнутий до кримінальної відповідальності.

В.М. Трубников, О.Є. Скакун, Д.С. Слінько, В.М. Стратонов, В.М. Тертишник та ін.. визначали справедливість, як сукупність правових, моральних, соціальних цінностей. Вважали, що право, мораль, справедливість існують у просторі, часу, окремо одна від іншої. Основна концепція справедливості полягає в тому, що вона побудована на підставі державно правових відносинах. Конкретне відбиття справедливості встановлено у правових нормах, а також відображається у діях кожної людини і громадянина. Ідеї справедливості пронизують потреби кожної людини та включають до себе етичні елементи моралі, статусу в суспільстві тощо [17; 18; 19].

М.І. Бажанов, Т.В. Варфоломеева, В.Т. Малярєнко, В.В. Сокурєнко та ін.. визначали, що справедливість пов'язана з засадами кримінального процесу та входить до її складу. Гуманізм справедливості під

час судового розгляду та проголошення вироку полягає у тому щоб попередити кримінальне правопорушення, встановити в суспільстві гармонію правового стану, Авторами доведено, що недостатньо проголосити засади кримінального процесу, їх повинен дотримуватися кожний учасник процесу [4; 5; 10].

І.С. Галаган, І.В. Гловіюк, О.М. Скрябіним та ін.. авторами запропонована інша точка зору. Вони визначали справедливість на підставі виконання функцій відносно кожного учасника кримінального процесу. Розкриваючи теорію функціональної побудови кримінального процесу авторами було запропоновано визначення функції процесу, як основні положення, що встановлені нормами права та виражені у відповідних напрямках кримінальної процесуальної діяльності [6; 7; 14].

Необхідно звернути увагу, що вчені, надаючи аналіз процесуальної дії функціональної участі сторін процесу та характеризуючи кримінальні процесуальні функції, особливий акцент зазначали на процесуальному статусу сторони обвинувачення, зокрема слідчого, дізнавача, прокурора. Функції мають спеціальне призначення на підставі участі кожного учасника під час встановлення істини. Дана позиція виходить зі ст.ст. 36 – 41 КПК України.

І.В. Главюк, М.С. Строгович, С.М. Стахівський та ін.. запропонували побудову кримінального процесу, на підставі функцій учасників процесу у наступній юридичній конструкції, зокрема забезпечення захисту прав, обов'язків, законних інтересів учасників процесу від вчинення кримінального правопорушення; захист кожного учасника від не обґрунтованого обвинувачення або тимчасового обмеження прав, свобод та інтересів; встановлення справедливого покарання за вчинення кримінального правопорушення, можливість припинення кримінальної діяльності; відмова від кримінального переслідування, проведення реабілітації відносно незаконно засуджених [7; 15; 16].

Доведено, що теоретичне визначення процесуальних функцій у кримінальному процесі встановлено на підставі мети, за-

вдання кожного учасника процесу. В даному разі функції розкривають зміст процесуальної діяльності, яка побудована на підставі визначення предмету доказування, вини підозрюваного (обвинуваченого) та складання і оголошення справедливого вироку.

Пропонуємо на підставі основних аспектів справедливості визначити наступні елементи функціональної дії сторін, учасників процесу, зокрема обвинувачення; захист від обвинувачення; прокурорський та судовий нагляд під час проведення слідчих (розшукових) дій, які тимчасово обмежують процесуальні права та обов'язки учасників процесу; вирішення матеріалів кримінального провадження суддею, колегіальним судом; допоміжна функція, яка встановлює обставини кримінального правопорушення за допомогою допиту свідків, призначення та проведення експертизи, а також інших осіб, які виконують свої права та обов'язки на підставі процедури кримінального провадження.

Виклад загального матеріалу

Кримінальний процес встановив моделі обвинувачення відносно особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Перша модель включає проведення досудового розслідування. На підставі ст. 214 КПК України слідчий приймає заяву про вчинення кримінального правопорушення після її реєстрації у Єдиному реєстрі досудового розслідування. Проводить слідчі (розшукові) дії, встановлює особу підозрюваного, оголошує йому повідомлення про підозру, складає клопотання до прокурора, слідчого суддя про обрання міри запобіжного заходу, складає обвинувальний акт у якому вказує обставини вчинення кримінального правопорушення. Направляє через прокурора матеріали кримінального провадження до суду для проведення судового розгляду, встановлення судових доказів, які викривають обвинуваченого та суддя проголошує обвинувальний вирок.

Згідно ст. 281 КПК України слідчий складає постанову та надає доручення оперативним підрозділам про проведення розшуку підозрюваного.

Друга модель, згідно глави 24 КПК України встановлена на підставі проведення дізнання та проведення досудового розслідування кримінальних проступків.

Засади та функції права встановлені таким чином, що вони регулюють формально правові питання. Найбільш гостро справедливість проявляється під час кримінального переслідування підозрюваного, який вчинив кримінальне правопорушення. Кримінальний процес не передбачає юридичного терміну кримінальне переслідування, оскільки вся процедура встановлена на підставі гарантій учасників кримінального процесу, тому основний зміст переслідування можна визначити на підставі обвинувачення відносно конкретного підозрюваного (обвинуваченого). Незважаючи на відсутність даної категорії кримінальне переслідування здійснюється стороною обвинувачення під час оголошення повідомлення про підозру, постанови слідчого про проведення розшуку підозрюваного (обвинуваченого), встановлення слідчим суддею міри запобіжного заходу утримання під вартою тощо.

Законом визначена форма механізму реалізації кримінального обвинувачення (переслідування). З одного боку процесуальна, яка вказує на дії слідчого під час досудового розслідування, зокрема збирання, перевірка, оцінка доказів вини, прийняття засобів припинення кримінальної діяльності, обмеження свободи, складання та оголошення повідомлення про підозру. Організаційна форма включає до себе механізм реалізації слідчим повноважень надання доручень оперативним підрозділам приводу, розшуку підозрюваного.

Кримінальне обвинувачення проводиться відносно конкретного підозрюваного стороною обвинувачення, то можна говорити, що прокурор, публічний обвинувач здійснюючи функцію обвинувачення повинні не тільки контролювати процесуальні дії слідчого, дізнавача, а також приймати процесуальні рішення для встановлення об'єктивності проведення досудового розслідування. Прокурор після оголошення повідомлення про підозру підтримує кримінальне обвинувачення. Вся процесуальна діяльність сторони обвинувачення

складається збирання, перевірки, оцінки доказів, підтриманням кримінального обвинувачення.

Аналіз юридичної літератури, встановлення механізму реалізації функції обвинувачення надає підстави для визначення даної категорії, як родової категорії, а форми, методи, якими здійснюється державне обвинувачення є видове значення.

Історичний розвиток кримінального процесу від розшукового до змагального встановив значення засади публічного та приватного права.

Публічне кримінальне обвинувачення (переслідування) здійснює слідчий, оперативні підрозділи та прокурор, як сторона обвинувачення.

Конституція України (ст.131-1) встановила зміни щодо забезпечення участі прокурора під час судового розгляду як публічного обвинувача.

Для структурного визначення судового провадження встановлені засади змагальності процесу, а умовою дії його учасників є виконання функцій. Виходячи з концепції трьох функцій процесу, можна надати висновок, що вони притаманні всім учасникам процесу. Публічний обвинувач виконує функцію обвинувачення та забезпечує виконання функції захисту потерпілим, цивільним позивачем тощо. Виконуючи функцію вирішення матеріалів кримінальної справи публічний обвинувач надає до суду обвинувальний акт. Під час судового розгляду вказує на докази вини обвинуваченого, приймає участь у колегіальному суду та вирішує питання встановлення істини. Він має право відмовитися від підтримання обвинувачення у разі недостатності, недостовірності доказів вини обвинуваченого. Неможна говорити, що публічний обвинувач виконує тільки функцію обвинувачення.

Для встановлення справедливості у разі проведення судового розгляду приймає участь адвокат обвинуваченого, який забезпечує захист прав, обов'язків та законних інтересів обвинуваченого. Після проголошення вироку, адвокат має право оскаржити вирок суду до апеляційної інстанції для встановлення об'єктивності доказів, що підтверджують вину.

Приватне кримінальне обвинувачення забезпечується у кримінальному процесі потерпілим, який у разі відмови публічного обвинувача від підтримання обвинувачення, здійснює обвинувачення під час судового розгляду. Крім того обвинувачення мають право забезпечити у процесі приватний обвинувач, цивільний позивач, їхні представники та законні представники. Другий аспект є забезпечення приватного обвинувачення у кримінальному процесі приватною особою у разі захисту приватних інтересів.

Висновки

Виходячи з теоретичних положень справедливості можна надати висновок, що справедливість встановлена у кримінальному процесі як засада, яка вважається вищою цінністю на підставі етичних, психологічних, соціальних аспектів людини, втілені у законі та визначені у функціях сторін, учасників процесу.

Доведено, що функція сторони обвинувачення відокремлена від процесуальної діяльності судді. Суддя повинен забезпечити справедливість захисту прав, свобод та інтересів людини у кримінальному процесі від незаконного, необґрунтованого обвинувачення, засудження, тимчасового обмеження прав, обов'язків, свобод та інтересів кожного учасника процесу. На підставі судових доказів встановити міру кримінального покарання таким чином, щоб тільки винний був притягнутий до кримінальної відповідальності, а невинуватий не був засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу.

Запропоновано встановити сутність справедливості на підставі розподілу функції обвинувачення, функції захисту та вирішення матеріалів кримінальної справи судом. Функція публічного обвинувачення здійснюється публічним обвинувачем (прокурором), який по суті не приймає рішення по кримінальній справі, передає його до суду, а сам підтримує публічне обвинувачення. Функція захисту забезпечена, встановленими процесуальними правами, обов'язками та гарантує захист від обвинувачення. Захист незалежний від суду під час

дослідження, оцінки доказів. Право сторони захисту є незалежність у разі відстоювання правової позиції перед судом, зберігаючи об'єктивність, неупередженість, забезпечити механізм реалізації прав та обов'язків.

Література

1. Алєнін Ю.П. Уголовно процесуальний кодекс України / Ю.П. Алєнін. Одеса. Одесей. 2003. – 334с.
2. Альперт С.А. Кримінально процесуальні функції: поняття, система, суб'єкти. / С.А. Альперт. Харків. Основа. 1995. – 120с.
3. Аристотель сочинение в 4-х томах – М. Мысль. 1976. – 613с.
4. Бажанов М.И. Изменение обвинения в судебных стадиях советского уголовного процесса / М.И.Бажанов – Киев. Вища школа. 1983. – 140с.
5. Варфоломеева Т.В. Криминалистика и профессиональная деятельность защитника /Т.В. Варфоломеева. – Киев. Вища школа. 1987. – 152с.
6. Галаган І.С. Кримінальний процес Української РСР / І.С. Галаган, Д.С. Суслє – Київ. Вища школа. 1970. – 252с.
7. Гловюк І.В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень кримінального процесуального кодексу України. /І.В. Гловюк. Одеса. Юрид. лит. 2015. – 712с.
8. Грошевой Ю. М. Кримінальний процес України : підручник / Ю. М. Грошевой, В. М. Хотєнець ; за ред. Ю. М. Грошевого. – Харків : Право, 2000. – 487 с.
9. Капліна О.В. Кримінальний процес /О.В. Капліна, Ю.М. Грошевой, О.Г. Шило – Харків: Право, 2013, – 820с.
10. Маляренко В.Т. Перебудова кримінального процесу в контексті європейських стандартів / В.Т. Маляренко – К. Юрінком. Інтер. 2005. – 360с.
11. Лобойко Л.В. Методи кримінального процесуального права / Л.В. Лобойко – Дніпро. Днепр.Держ. ун-т внутрішніх справ. 2006. -352с.
12. Платон Избранные труды / Платон – М. Художественная литература 1965. – 442с.
13. Сокурєнко В.В. Роль соціальної справедливості в розбудові правової соціальної

держави: авторєф. дис. 12.00. 12. /В.В. Сокурєнко – К. 2002 – 19с.

14. Скрябін О.М. Участь захисника в окремих кримінальних провадженнях. Монографія. / О.М. Скрябін – Запоріжжя. Прєсвіта 2017 – 380с.

15. Строгович М.С. Уголовное прєследование в советском уголовном процессе. – М. Юрид. лит. 1951. – 199с

16. Стахівський С. М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів / С. М. Стахівський. – Київ : Атака, 2009. – 64 с.

17. Стратонов В.М. Кримінальна теорія пізнавальної діяльності / В.М. Стратонов – Херсон, 2009. – 440с.

18. Трубников В.М. Реалізація принципу справедливості в процесі призначення покарання у виді позбавлення волі: кримінально правові та кримінально процесуальні аспекти: монографія/ В.М. Трубников, О.Є. Скакун, Д.С. Слїнько – Х. ХНУ ім. Каразіна. 2007. -276с.

19. Тертишник В.М. Прав і свободи людини /В.И. Тертишник. Дніпро. Алерта. – 432с.

20. Удалова Л.Д. Кримінально процесуальні гарантії діяльності адвоката / Л.Д. Удалова, С.Д. Савицька – Київ. КНТ. 2014. -169с.

21. Шило О. Г. Теоретико прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України / О. Г. Шило. – Харків : Право, 2011. – 472 с.

Maksymova Larysa

Kyiv Applied College of Tourism and Hospitality

Candidat of legal sciences

Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0001-7660-6779>

JUSTICE

IN THE CRIMINAL PROCESS

The article considers the characteristic features of justice based on the analysis of this category based on the scientific points of view of the criminal process. Provisions are given that characterize the features of the application of justice at the stages of the criminal process. The position on the basis of which the legal

phenomenon was discovered, the substantiated position of the genetic connection between the realization of justice and the procedural, procedural activity of the prosecution party during the establishment of the circumstances of a criminal offense, the establishment of a suspect (accused) based on evidence of guilt, was proved. The principles of the criminal process are considered, it is proposed to consider justice as one of the main provisions of the criminal process. The function of the prosecution is defined, on the basis of which the prosecution must establish evidence and draw up a report of suspicion and an indictment, and the defense defends itself against the prosecution, in this case establishing the truth is connected with justice. Advanced legal approaches to defining internal and external justice in criminal law, process, philosophy, criminology, sociology, etc.

The purpose and tasks of the research. Justice in the criminal process is important for every participant in criminal proceedings, because in this field a person enters into unusual circumstances for him. The prosecution has several possible forms, methods, conditions of pressure on a person. This possibility is not available to the defense party, which acts only within the framework of the law, objects to the investigator by submitting a petition, complaint, submission on participation in investigative (search) actions. Justice is related to the procedural status, therefore it is felt very keenly by every participant in the process who defends his procedural rights and obligations. Law, philosophy, sociology, criminology and other branches of science have different definitions of justice. The significance of the purpose of the research lies in the structural, legal, and ideological definition of justice as a category of the criminal process.

The scientific novelty of the study establishes the theoretical development of justice based on historical development, the definition of the

category of procedural justice, which is revealed on the basis of a court verdict, its procedural and procedural review by a higher court, the announcement of a decision on the basis of which the accused receives a fair punishment for committing a criminal offense. It is necessary to determine the categories of justice, namely moral, ideological, legal, procedural. It should combine all the elements of life, on the basis of which society establishes that the activities of authorities, criminal justice, and courts are fair.

Theoretical aspects of justice are practically not developed by branch sciences of the criminal cycle, a number of scientists provided theoretical explanations and analysis, but all legal constructions remained outside the boundaries of legislation. Many aspects of justice, references to them take place in the criminal process, but science has not developed a single point of view of their application, which puts this category on the one hand based on the principles of the criminal process, on the other hand, the performance of the function by the parties to the process. The ambiguity of legal approaches to the concept of justice determines the relevance of the study.

The final point of justice is established by the higher court. Based on the defense's complaint to the appellate court, a trial of the criminal proceedings is conducted and the collegial court issues a decision on the basis of which it establishes that the trial of the court of first instance established all the evidence of guilt in full. The court's verdict corresponds to the actual circumstances of the criminal offense committed by the accused. Violation of current legislation was not established by the higher court during the trial. The court of first instance correctly applied substantive and procedural legislation. The trial procedure complies with the requirements of the law.

Key words: law, justice, basis, function, investigator, prosecutor, judge, suspect, lawyer.